

VISJONER FOR DET GODE ARBEIDSLIV

**ARBEIDSMILJØLOVEN I
SAMFUNNSVITENSKAPELIG LYS**

JAN ERIK KARLSEN



Innhold

Forord	9
Kapittel 1	
Prolog - arbeidslivets tideverv	15
1.1 En kort arbeidsmiljøhistorie	16
1.2 Fra fabrikktilsynslov til arbeidsmiljølov	19
1.3 Et godt arbeid gir et godt arbeidsmiljø	25
1.4 Det teoretiske rammeverket	27
1.5 Arbeidslivets «terra incognita»	31
Kapittel 2	
En lov for et kvalitativt bedre samfunn	34
2.1 Arbeidslivets verdensbilde og Norges plass	35
2.2 Ideologisk og verdibasert reform?	47
2.3 Opp som en løve	49
2.4 Partssamarbeid - limet i loven	55
2.5 Proaktive mål, reaktive virkemidler?	56
2.6 Stridsområder	60
2.7 Status: Kan vi måle AMLs sosiale funksjon?	64
Kapittel 3	
Idealtyper og begrepskonstruksjon	67
3.1 Arbeidsmiljø - en sosial konstruksjon	68
3.2 AML - mal for arbeidslivets idealtyper?	79
3.3 Arbeidstid og arbeidets intensitet	82
3.4 Den sosiale veven	91
3.5 Arbeidsplassen - et dobbelt jernbur?	94
3.6 Status: AMLs hovedtraséer for et bedre arbeidsliv	97

Kapittel 4

Kunnskap og bevisstgjøring om arbeidsmiljøet	100
4.1 Hva er arbeidsmiljøkunnskap, egentlig?	101
4.2 AML som kunnskapsarena	103
4.3 Forskning om arbeidsplass og arbeidsmiljø	105
4.4 Modell for arbeidsmiljøprosesser	118
4.5 Status: Har vi lært noe av historien?	130

Kapittel 5

Den nye arbeidsplassen	132
5.1 Det nye arbeidsmiljøets helhet	133
5.2 Omstilling og arbeidsmiljø	139
5.3 Sosiale og psykososiale arbeidsmiljøproblemer	145
5.4 Arbeidsmiljø, helseplager og fravær	156
5.5 Finnes den moderne arbeider?	159
5.6 Status: Vi mangler pålitelige arbeidsmiljødata	161

Kapittel 6

Idealer, særtrekk, profetier, paradokser og dilemmaer	164
6.1 Fullt forsvarlig arbeidsmiljø	165
6.2 Arbeidets egenverdi	170
6.3 AML77s særtrekk	174
6.4 AML som institusjonalisert profeti	179
6.5 Status: Bestående dilemmaer og paradokser i arbeidsmiljøet	186

Kapittel 7

Demokrati og arbeidsmiljø	189
7.1 Frihet og representasjon	190
7.2 Demokrati i samfunn og bedrift	192
7.3 Demokratiske former for organisasjon og ledelse	201
7.4 Legitimitet og effektivitet - ja takk, begge deler	206
7.5 Hvilke demokratiformer virker best på arbeidsplassen?	214
7.6 Status: Har arbeidsplassdemokratiet en fremtid?	217

Kapittel 8

Statlig regulering - tilsyn eller oppsyn?	221
8.1 Tilsynsregimets utfordringer	222
8.2 Reguleringsformene	227
8.3 Arbeidstilsynet - en papirtiger?	230
8.4 Status: Den går lengst på ville veier	240

Kapittel 9

Vernetjenesten – nye posisjoner og arenaer 242

9.1 Arbeidsavtale, plikter og oppgaver i arbeidsmiljøarbeid 243

9.2 Verneombudets nøkkelrolle 244

9.3 Arbeidsmiljøutvalget – partenes lokale tumleplass 257

9.4 Bedriftshelsetjenesten – arbeidsmiljøeksperter på sidelinjen? 259

9.5 Status: Hva virker best – linje, stab eller partssamarbeid? 266

Kapittel 10

Et arbeidsmiljø i verdensklasse – eller? 268

10.1 Reguleringsmodellenes parade 269

10.2 Firkant helt om – marsj! 274

10.3 Hvis vårt arbeidsliv er så bra, hvorfor gjelder det da ikke for alle? 283

10.4 Status: Hva hvis AML ikke fantes? 285

Kapittel 11

Epilog – til forsvar for det gode arbeid? 291

11.1 Atypiske ansettelse og et truet arbeidsmiljø 292

11.2 Hull i arbeidsmiljøkunnskapen 300

11.3 Arbeidslivets fremtidsbilder – de neste 30 år 305

11.4 Status: Sover AML-bjørnen? 312

Referanser 317

Vedlegg 338

Kalendarium for AML-reguleringer 1977-2017 338

Ti særtrekk ved dagens arbeidsmiljølov 339

Kortversjon av intervju-/samtaleguide AML..... 341

Stikkord 343